

Едукација за држављанство животне средине у фокусу

Брошура за наставнике са практичним идејама за
имплементацију едукације за држављанство
животне средине

Едукација за држављанство животне средине у фокусу

Ова брошура је заснована на активностима у оквиру COST Акције ENEC – Европска мрежа за држављанство животне средине (CA16229) подржане од стране COST-а (Европска сарадња у домену науке и технологије).

COST (Европска сарадња у домену науке и технологије) је Паневропски међувладин оквир за сарадњу. Његова мисија је омогућавање продора у научном и технолошком развоју који води ка новим концептима и производима и тиме доприноси јачању истраживачког и иновационог капацитета у Европи.

Funded by the Horizon 2020 Framework Programme of the European Union

**European Network for
Environmental Citizenship**

Cost Action CA16229

Grant Holder Institution:

ISBN: 978-9963-9275-7-9

Референца:

ENEC конзорцијум (2019). Едукација за држављанство животне средине у фокусу. Лимасол, Кипар: Европска мрежа за држављанство животне средине – ENEC COST Акција.

Ова брошура је заснована на поглављу књиге:

Hadjichambis, A. Ch. & Paraskeva-Hadjichambi D. (2020). Education for Environmental Citizenship: the pedagogical approach. In: A. Ch. Hadjichambis, P. Reis, D. Paraskeva-Hadjichambi et al. (Eds) *Conceptualizing environmental citizenship for 21st century education* (pp 237-261). Cham, Switzerland: Springer.

Фотографије:

Са веб-сајта Shutterstock

Ова брошура је бесплатна. Њено коришћење је ауторизовано и подразумева навођење извора. Може да се користи у едукацији уз одговарајуће цитирање.

Одговорни за превод на српски језик:

Мирјана Ленхардт
Весела Радовић
Владан Ђокић
Зорана Ђорђевић
Мирјана Ђујић

Садржај

Предговор	6
Увод	7
Дефиниција ЕЕС-а	9
ЕЕС модел	10
Основни концепти	11
Носиоци промена	11
Решавање проблема у животној средини	11
Спречавање проблема у животној средини	11
Постизање одрживости	12
Здрав однос према природи	12
Права и обавезе према животној средини	12
Структурни узроци	13
Учешћа становништва	13
Унутар-генерацијско право	13
Међу-генерацијско право	14

ЕЕС педагошки прилаз	15
Испитивање	16
Планирање акција	17
Учешће становништва	18
Умрежавање и дељење по нивоима	19
Одрживе промене животне средине и друштва	20
Евалуација и рефлексија	21
ЕЕС педагошки прилаз	22
Референце	23
Захвалнице	24
ЕНЕС Управни одбор	26

Предговор

Држављанство животне средине је круцијално за успех било које политике животне средине. Одрживи развој, циркуларна економија, економија са ниском емисијом угљеника, и био-економија захтевају ефективно ангажовање грађана. Грађани су позвани да заузму ставове и понашање у складу са животном средином, направе зелене изборе, повећају учешће грађана и да буду свесни и примене своја права и обавезе према животnoj средини.

Едукација игра кључну улогу у обликовању будућих грађана животне средине; нико се не рађа као грађанин животне средине, али било ко може то постати путем едукације.

Актуелна криза у животnoj средини условљена климатским променама, губитком биодиверзитета, загађењем ваздуха и свим другим локалним и глобалним проблемима животне средине захтева едукацију која ће омогућити оснаживање грађанина животне средине.

Педагошки приступ едукацији према држављанству животне средине је један од предлога који је дизајниран да промовише Едукацију за држављанство животне средине као што је дефинисано Европском мрежом за држављанство животне средине (2018a). Наравно, постоје и други приступи који такође могу дорпинети у истом правцу.

Сврха брошуре **‘Едукација за држављанство животне средине у фокусу’** је да прикаже основне идеје овог приступа едукаторима и наставницима. Надамо се да ће је едукатори сматрати корисном.

Dr Andreas Ch. Hadjichambis

Prof Pedro Reis

*Председник
Европске мреже за
Држављанство животне средине
ENEC Cost Акција CA16229*

*Потпредседник
Европске мреже за
Држављанство животне средине
ENEC Cost Акција CA16229*

У каквој животној средини ће наша деца сутра да живе? Одговор на ово питање у великој мери укључује димензију образовања. Тип образовања који ми обезбеђујемо нашој деци данас ће значајно обликовати њихову животну средину у будућности; та животна средина ће бити у њиховим рукама и начин на који ће они њом управљати зависи од образовања које ћемо им дати данас.

Држављанство животне средине је кључни концепт у визији одрживог развоја и одрживог света. По први пут ми имамо усаглашену дефиницију држављанства животне средине; више од 130 професора, научника и истраживача, који репрезентују 38 земаља Европске мреже за држављанство животне средине су дефинисали држављанство животне средине као:

„Одговорно еколошко понашање становништва, које делује и учествује у друштву у својству носилаца промена у приватној и јавној сфери, на локалном, националном и глобалном нивоу, помоћу појединачних и групних акција, са циљем решавања текућих и спречавања стварања нових проблема у животној средини, постизању одрживости као и развоју здравог односа према природи. "Држављанство животне средине" укључује остваривање права и обавеза према животној средини, као и идентификовање основних структурних узрока деградације и проблема у животној средини, развијање спремности и способности за критичко и активно ангажовање и учешће становништва да укаже на структурне узроке, делујући појединачно и/или колективно демократским средствима и узимајући у обзир међу и унутар-генерацијско право.“

Образовни системи и школе могу значајно допринети мотивисању младих људи да постану активни, партиципативни и одговорни грађани животне средине.

Полазна основа Европске мреже за држављанство животне средине и Едукације за држављанство животне средине је да системи образовања и школе као једну од њихових кључних мисија треба да имају јачање држављанства животне средине. То захтева да наши студенти буду свесни и да разумеју утицај својих одлука и изазове животне средине са којима се сусрећу и да могу да препознају своје могућности и како све то може да резултира у адекватним променама у животној средини и друштву. Да би били у могућности да то ураде, они морају да буду оспособљени и да поседују неопходна знања, вештине, ставове, компетенцију и понашање. Едукација за држављанство животне средине подразумева едукацију тих грађана животне средине како би то стекли.

Педагошки приступ Едукације за држављанство животне средине је предлог који води у том смеру. Овај приступ је био предложен као свеобухватно оруђе и као инспирација за Едукацију за држављанство животне средине. Брошура „Едукација за држављанство животне средине у фокусу“ представља педагошки приступ Едукације за држављанство животне средине у популарном формату као што је описано од стране Hadjichambis & Paraskeva-Hadjichambi (2020).

Овај приступ препоручује специфичне елементе као фазе и кораке, али није обавезујуће да се сви они прате или да се примењују у одређеном линеарном редоследу. Зависно од проблема животне средине који се испитује, нивоа образовања (тј. основни или средњи) и типа образовања (тј. формални или неформални), могу се направити неопходне измене или прилагођавања. Позивамо наставнике да покушају да имплементирају и евалуирају аспекте овог педагошког приступа.

На почетку је дат ЕЕС модел који илуструје дефиницију Едукације за држављанство животне средине. На следећим страницама су презентовани базни концепти ове дефиниције (ENEC, 2018b) као што су ‘носиоци промена’, ‘решавање проблема у животној средини’, ‘спречавање проблема у животној средини’, ‘постизање одрживости’, ‘здрав однос према природи’, ‘права и обавезе према животној средини’, ‘структурни узроци’, ‘учешће становништва’, ‘унутар-генерацијско право’ и ‘међу-генерацијско право’. Затим смо илустровали главне фазе и кораке педагошког приступа и дали у главним цртама примере и идеје где год је било могуће.

Надамо се да ће то помоћи у обликовању одрживијег света.

Едукација за држављанство животне средине

ЕЕС Дефиниција

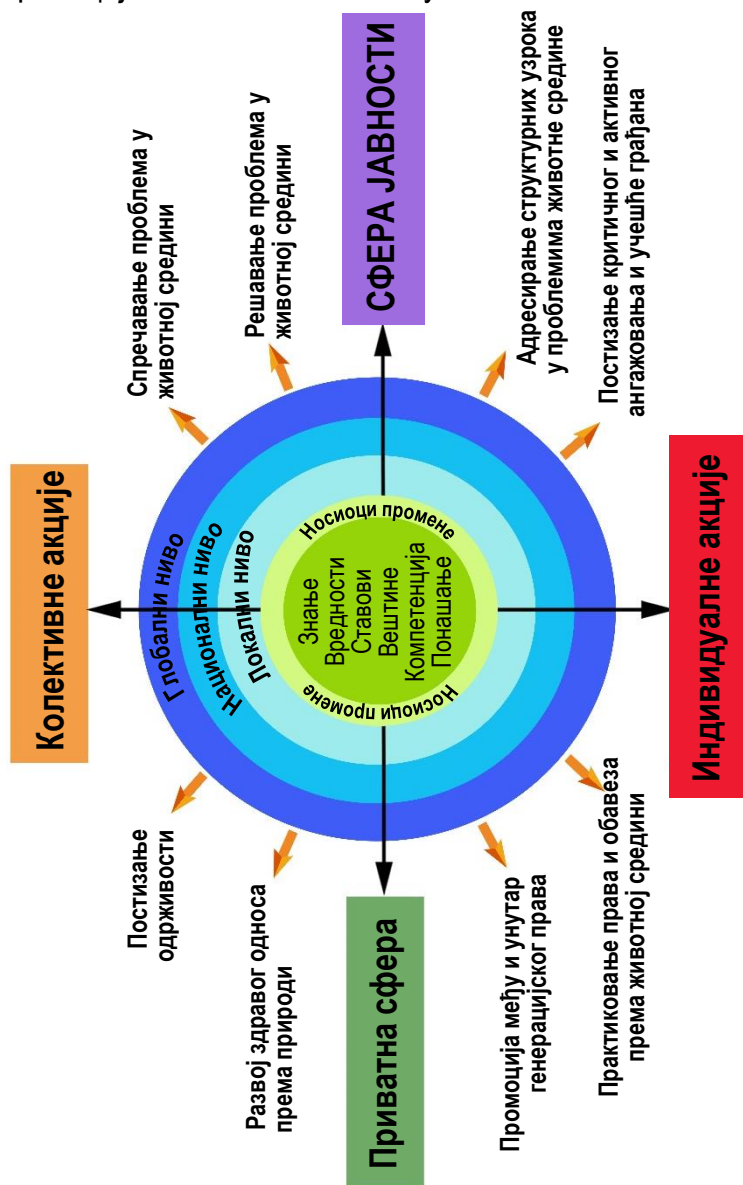
Едукација за држављанство животне средине (ЕЕС) се дефинише као тип едукације који обухвата кохерентан и адекватан корпус знања као и неопходне вештине, вредности, ставове и компетенције које би један грађанин животне средине требало да поседује да би био у могућности да делује и учествује у друштву у својству носиоца промена у приватној и јавној сфери, на локалном, националном и глобалном нивоу, помоћу појединачних и групних акција, са циљем решавања текућих и спречавања стварања нових проблема у животној средини, постизању одрживости, као и развоју здравог односа према природи.

Едукација за држављанство животне средине (ЕЕС) је важна у јачању грађана да остваре права и обавезе према животној средини, као и да идентификују основне структурне узроке деградације и проблема у животној средини, развију спремност и способности за критичко и активно ангажовање и учешће становништва да укаже на структурне узроке, делујући појединачно и/или колективно демократским средствима и узимајући у обзир међу и унутар-генерацијско право (ENEC, 2018b).

ЕЕС МОДЕЛ

Дефиниција ЕЕС-а се може визуализовати као ЕЕС модел.

Потребно је појаснити да позиција сваког излаза (нарањасте стрелице) у моделу ЕЕС-а не илуструју њихов однос са акцијама, димензијама, сферама и нивоима.

Извор: Hadjichambis, A. Ch. & Paraskeva-Hadjichambi D. (2020). Education for Environmental Citizenship: the pedagogical approach. In: A. Ch. Hadjichambis, P. Reis, D. Paraskeva-Hadjichambi et al. (Eds) *Conceptualizing environmental citizenship for 21st century education* (pp 237-261). Cham, Switzerland: Springer.

Носиоци промена:

Потребни су нам, као никад пре, грађани животне средине који имају жељу и могућности да донесу промене у животној средини и друштву у корист наше планете. Носиоци промена су они грађани који могу да делују као катализатори промене, који учествују у доношењу одлука и делују као едукатори за своје вршњаке и за одрасле.

Решавање проблема у животној средини:

Тачно је да се текући проблеми у животној средини не могу лако решити. Текући проблеми животне средине:

- траже тренутно решење
- карактеришу се комплексношћу
- имају компоненте животне средине, као и економске и социолошке
- имају локалну, националну и глобалну димензију.

Грађани животне средине су грађани који су способни да допринесу решавању постојећих проблема у животној средини.

Спречавање проблема у животној средини:

Свакодневни живот утиче на животну средину. Сваки дан, многе од наших одлука и многе од наших акција имају утицај на животну средину и могу довести до нових проблема у животној средини. Грађани животне средине су грађани који доприносе превенцији нових проблема у животној средини.

Постизање одрживости:

Одрживост је процес одржавања промена у уравнотеженој животној средини. Фокус је на развоју који задовољава потребе данашње генерације без компромитовања могућности будућих генерација да задовоље своје потребе. Грађани животне средине схватају важност одрживости и боре се за њено испуњење узимајући у обзир димензије животне средине, као и социолошку и економску димензију.

Здрав однос према природи:

Људи су изгубили везу са природом. Они расту, живе и стварају у антропогеном окружењу и не схватају своју зависност од природе. Игноришу ефекте њихових акција на природу и животну средину. Грађани животне средине имају здрав однос према природи. Они цене, поштују и штите природу.

Права и обавезе према животној средини:

Као обични грађани, организације, владе, наднационални ентитети, ми сви имамо права и обавезе према животној средини. Грађани животне средине знају и примењују своја права и обавезе према животној средини. Они наводе друге ентитете друштва, владе и наднационалне ентитете да раде исто.

Структурни узроци:

Проблеми животне средине често имају структурне узроке који стварају и формирају њихово порекло. Структурни узроци су често сакривени и нису очигледни површним прегледом. Економски систем, неправилна имплементације легислативе у области животне средине, недостатак ефективних структура, мешање и корупција могу бити структурни узроци проблема у животnoj средини. Грађани животне средине истражују, идентификују и покушавају да промене структурне узроке проблема у животnoj средини.

Учешће становништва:

Текући проблеми у животnoj средини захтевају активан, друштвени и критички ангажман свих нас, као и наше учешће као грађана. Грађани животне средине су укључени у доношење одлука. Додатно, они делују индивидуално и колективно, и у приватној и у јавној сфери. Они су такође активни на локалном, националном и глобалном нивоу.

Унутар-генерациско право:

Унутар-генерациско право је право унутар генерације. У свету често видимо неправду између чланова исте генерације. Видимо неједнакост, дискриминацију и ограничење права. Видимо велику разлику на географском нивоу (нпр. север-југ). Грађани животне средине схватају да је социјална правда важна и зато траже и захтевају унутар-генерациско право.

Ми тражимо међу-генераџијско право

Међу-генераџијско право је везано за поштовање односа између различитих генераџија без обзира на њихова права и њихове обавезе према животној средини.

Принцип одрживости подразумева поштовање права будућих генераџија да задовоље сопствене потребе.

Грађани животне средине траже и захтевају међу-генераџијско право.

Едукација за држављанство животне средине (ЕЕС) промовише модел ЕЕС који може да се примени на свим нивоима и у свим облицима едукације уз адекватну диференцијацију.

Предложено је шест нивоа педагошког приступа ЕЕС:

Није обавезно да се прате све фазе и кораци, или да се примене по одређеном линеарном редоследу. Зависно од проблема у животној средини који се испитује, нивоа образовања (нпр. основно или средње) и типа образовања (нпр. формално или неформално), неопходне измене и адаптације се могу урадити.

Примери испитивања

Сакупљање података и анализа

Студенти сакупљају и анализирају податке који се односе на проблеме у жив. ср.

- Информације о области која се истражује
- Еколошка важност природних екосистема (тј. подаци о биодиверзитету, угроженим врстама)

Структурни узроци

Студенти истражују структурне узроке проблема у животној средини

- Неefикасни закони животне средине
- Неefикасне процедуре за заштиту природе
- Економски раст уништава природу

Унутар и међу-генерациско право

Студенти истражују случајеве унутар и међу-генерациског права у односу на проблеме у животној средини

- Будуће генерацисје ће изгубити услуге екосистема
- Акумулација богатства једне области од стране неколико специфичних девелопера

Појашњавање вредности

Студенти истражују вредности релевантне за проблеме у жив. ср. који повлаче различите заинтересоване стране (тј., девелопере, екологе)

- Питања о вредностима која могу водити различитим групама заинтересованих страна (нпр. девелопери, еколози)

Активности на отвореном

Студенти учествују у активностима на отвореном и одређеном локалитету на терену у циљу истраживања проблема у животној средини

- Истраживања на одређеном локалитету у природи и антропогенуј средини (нпр. развојни локалитети, природни екосистеми)

Примери планирања акција

Студенти бележе интересе заинтересованих страна за проблеме у жив. ср. који се испитују

**Интереси
заинтересова
них страна**

- Девелопери
- Еколози
- Студенти
- Комшије

Студенти мапирају контроверзије и аргументе од различитих заинтересованих страна

**Мапирање
контроверзија**

- Мапирање позитивних и негативних аргумената заинтересованих страна
- Мапирање односа између заинтересованих страна и њихових аргумената

Студенти истражују могућа алтернативна решења проблема у животној средини

**Алтернативна
решења**

- Прекид пројекта
- Премештање пројекта у другу област
- Примењивање мера ублажавања последица пројекта

Студенти испитују могућу структурну резистентност са планираним променама

**Структурна
резистентност**

- Резистентност од стране система
- Неприкладљиви закони
- Конфликтни интереси и интерференција
- Економски услови који доприносе расту на рачун животне средине

Студенти процењују ризик од планираних акција

**Процена
ризика**

- Опасности и суочавање унутар заједнице
- Оптуживање на персоналном и /или колективном нивоу

Примери учешћа становништва

Доношење одлука Студенти олучују и доносе алтернативна решења

- Избор оптималног алтернативног решења
- Контактирање научника и организација за животну средину
- Контактирање политичара за асистенцију

Права и обавеза према животној средини

Студенти промењују њихова права и обавезе према жив. ср.

- Приступ јавности подацима (Архуска конвенција)
- Практиковање права за учешће јавности
- Примена принципа “загађивач плаћа”

Акције у заједници

Студенти примењују индивидуалне и колективне акције у приватној и јавној сфери

- Публиковање чланака у локалним новинама
- Учешће у радио и ТВ емисијама
- Организовање кампања за лобирање

Јавне дебате

Студенти организују и/или учествују у јавним дебатама

- Организовање дебата у школи
- Организовање дебата у заједници
- Учешће у дебатама на ТВ-у

Студентски активизам

Студенти организују акције у оквиру активизма

- Информисање вршњака, породица, комшилука и јавности
- Организовање и учешће на протестима и демонстрацијама

Примери умрежавања и дељења

Одрживе промене у животној средини и друштву

Примери одрживих промена

Подржавање промена

Студенти примењују додатне акције да подрже промене

- **Стално информисање у вестима**
(нпр. ТВ новости, радио емисије)

Прихватање мера

Студенти усвајају нове мере које могу да одрже промену

- **Усвајање нових мера и акција у циљу јачања промене**
(нпр. позивање међународних активиста)

Решавање структурних узрока

Студенти примењују акције за решавање структурних узрока

- **Интегрисати додатне акције у другим областима и нивоима**
(нпр. званична писма скупштини)

Награђивање људи

Студенти награђују људе који учествују и помажу

- **Наградити студенте, волонтере, присталице**
(нпр. давање награда, сертификата)

Информисање јавности

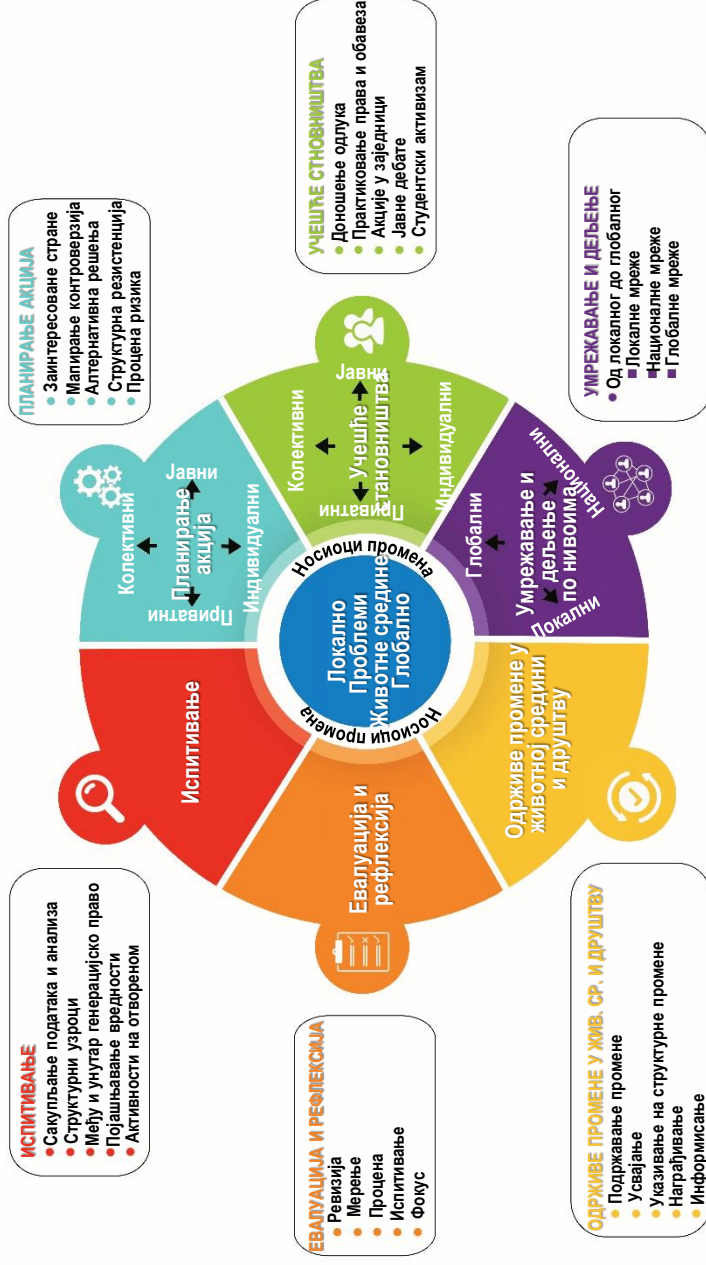
Студенти информишу јавност о њиховим успешним акцијама

- **Дисеминација њихових успешних акција**
(нпр. изложбе, постови и видео снимци)

Примери евалуације и рефлексције

Педагошки прилаз Едукацији за држављанство животне средине

Извор: Hadjichambis, A. Ch. & Paraskeva-Hadjichambi D. (2020). Education for Environmental Citizenship: the pedagogical approach. In: A. Ch. Hadjichambis, P. Reis, D. Paraskeva-Hadjichambi et al. (Eds) *Conceptualizing environmental citizenship for 21st century education* (pp 237-261). Cham, Switzerland: Springer.

- European Network for Environmental Citizenship – ENEC (2018a). Defining “Environmental Citizenship”. (Европска мрежа за држављанство животне средине - ENEC (2018a). Дефиниција „Држављанство животне средине“). Преузето са <http://enec-cost.eu/our-approach/enec-environmental-citizenship/>
- European Network for Environmental Citizenship – ENEC (2018b). Defining “Education for Environmental Citizenship”. (Европска мрежа за држављанство животне средине - ENEC (2018b). Дефиниција „Едукација за држављанство животне средине“). Преузето са <http://enec-cost.eu/our-approach/education-for-environmental-citizenship/>
- European Network for Environmental Citizenship – ENEC (2018c). Defining “Environmental Citizen”. (Европска мрежа за држављанство животне средине - ENEC (2018c). Дефиниција „Грађанин животне средине“). Преузето са <http://enec-cost.eu/environmental-citizen/>
- Hadjichambis, A. Ch. & Paraskeva-Hadjichambi D. (2020) Education for Environmental Citizenship: the pedagogical approach. In: A.Ch. Hadjichambis, P.Reis, D. Parakseva-Hadjichambi *et al.* (Eds) *Conceptualizing environmental citizenship for 21st century education* (pp 237-261). Cham, Switzerland: Springer. (Едукација за држављанство животне средине: педагошки приступ. У: А.С. Хадџичамбис, Р.Реис, Д. Параксева-Хадџичамбис *et al.* *Концептуализација едукације за држављанство животне средине за 21. век*).

Захвалница

Ова брошура је базирана на основу рада у оквиру Cost Ације ENEC – Европска мрежа за држављанство животне средине (CA16229) подржане од стране COST-а (Европска сарадња у домену науке и технологије).

ENEC конзорцијум: Аутори из различитих земаља одговорни за превод ове брошуре

Албанија: Nevila XHINDI, Enis SOKOLI

Аустрија: Katharina LAPIN, Florian LEREGGER, Johann ZOESCHER

Босна и Херцеговина: Mirjana ZABIC (српски), Haris GEKIC (босански)

Бугарска: Dilyana KERANOVA, Boris MANOV

Хрватска: Ivan SULC, Slaven GASPAROVIC, Barbara SLADONJA, Danijela POLJUHA

Кипар: Andreas Ch. HADJICHAMBIS, Demetra PARASKEVA-HADJICHAMBI

Француска: Theodora BALMON, Bruno GARNIER

Грчка: Marianna KALAITZIDAKI, George FARANGITAKIS, Anastasia PASCHALIDOU, Themistoklis SBAROUNIS

Мађарска: Boldizsár MEGYESI, Adrienne CSIZMADY, Imre KOVÁCH, Zoltán FERENCZ

Исланд: David C. FINGER

Италија: Daniela CONTI, Luca BAGLIVO, Claudia SARTORETTI

Израел (хебрејски): Keren MINZ, Zvi WEINSTEIN, Daphne GOLDMAN, Ariel SARID

Литванија: Audronė TELEŠIENĖ, Aistė BALŽEKIENĖ, Audra BALUNDĖ

Црна Гора: Irena PETRUSIC (Bilafer), Sanja PERUNICIC, Jovana JOVANOVIĆ

Србија: Mirjana LENHARDT, Vesela RADOVIC, Vladan DJOKIC, Zorana DJORDJEVIC, Mirjana CUJIC

Словачка: Vladislav KAPUTA, Hubert PALUŠ, Hana MAŤOVÁ, Mikuláš ŠUPÍN

Словенија: Željko OSET, Maša KOVIĆ DINE

Шпанија: María Gema PARRA ANGUITA, Alexandra DELGADO JIMÉNEZ, Marta ROMERO ARIZA

Турска: Hasan Volkan ORAL, Aliye Suna ERSES YAY, Erkan CERMIK

Издавач:

European Network for Environmental Citizenship – ENEC Cost Action (CA16229)

Пуна референца ове брошуре је:

Hadjichambis, A. Ch., Paraskeva-Hadjichambi D., Reis, P., Knippels, M.C., Christodoulou A., Xhindi, N., Sokoli, E., Lapin, K., Leregger, F., Zoescher, J., Zabic, M., Gekic, H., Keranova, D., Manov, B., Sulc, I., Gasparovic, S., Sladonja, B., Poljuha, D., Balmon, T., Garnier, B., Kalaitzidaki, M., Farangitakis, G., Paschalidou, A. Sbarounis, T., Megyesi, B., Csizmady, A., Kovách, I., Ferencz, Z., Finger, D.C., Conti, D., Baglivo, L., Sartoretti, C., Minz, K., Weinstein, Z., Goldman, D., Sarid, A., Telešienė, A., Balžekienė, A., Balundė, A., Petrusic (Bilafer), I., Perunicic, S., Jovanovic, J., Lenhardt, M., Radovic, V., Djokic, V., Djordjevic, Z., Cujic, M., Kaputa, V., Paluš, H., Maťová, H., Šupín, M., Oset, Z., Kovič Dine, M., Parra Anguita, M.G., Delgado Jiménez, A., Romero Ariza, M., Oral, H.V., Erses Yay, A.S., Cermik, E. (2019). *Education for Environmental Citizenship In Focus (in English)*. Lemesos, Cyprus: European Network for Environmental Citizenship – ENEC Cost Action.

Предложена референца за ову брошуру:

ENEC Consortium (2019). *Education for Environmental Citizenship In Focus (in English)*. Lemesos, Cyprus: European Network for Environmental Citizenship – ENEC Cost Action.

Ова брошура је базирана на поглављу књиге:

Hadjichambis, A. Ch. & Paraskeva-Hadjichambi D. (2020). Education for Environmental Citizenship: the pedagogical approach. In: A. Ch. Hadjichambis, P. Reis, D. Parakseva-Hadjichambi et al. (Eds) *Conceptualizing environmental citizenship for 21st century education (pp 237-261)*. Cham, Switzerland: Springer.

Управни одбор (SC) ЕНЕС-а:

- Dr Andreas HADJICHAMBIS (CY), Cyprus Center for Environmental Research and Education, CYCERE, МОЕС, Кипар (Руководилац акције)
 - Prof Pedro REIS (PT), University of Lisbon, Португалија (Заменик)
- Вође радних група:
- Dr Marta ROMRO ARIZA (ES), University of Jaen, Шпанија (Ниже формално образовање)
 - Dr Jelle BOEVE-DE PAUW (BE), University of Antwerp, Белгија (Ниже неформално образовање)
 - Dr Niklas GERICKE (SE), Karlstad University, Шведска (Средње формално образовање)
 - Dr Demetra HADJICHAMBI (CY), Cyprus Center for Environmental Research and Education, CYCERE, МОЕС, Кипар (Средње неформално образовање)

-Други чланови:

- Dr Andri CHRISTODOULOU (UK), University of Southampton, UK (Координатор за младе истраживаче и родну равноправност – STSM координатор)
- Dr Marie-Christine KNIPPELS (NL), Universiteit Utrecht, Netherlands (Координатор одбора за дисеминацију – Менаџер за комуникацију)

Заменици вођа радних група:

- Радна група 1, Заменик: Dr Audrone TELESIENE, Kaunas University of Technology, Литванија
- Радна група 2, Заменик: Dr. Rares HALBAC-COTOARA-ZAMFIR, Universitatea Politehnica Тимишвар, Румунија
- Радна група 3, Заменик: Dr Lihong HUANG, Oslo Metropolitan University, Youth Research Unit of NOVA, Осло, Норвешка
- Радна група 4, заменик: Prof Daphne GOLDMAN, Beit Berl Academic College, Израел

ISBN: 978-9963-9275-7-9

Европска мрежа за држављанство животне средине (ENEC) је основана као COST Акција (CA16229-Horizon 2020) која спаја више од 120 експерата из 38 земаља са циљем да унапреди разумевање, праксу и процену држављанства животне средине у Европи и земљама учесницама.

Држављанство животне средине је био утицајан концепт у многим различитим областима као што је економија, политика, филозофија, организациони и корпорациони менаџмент и маркетинг и може се боље искористити и успоставити осим тога и на пољу едукације.

Савремена криза у животној средини са климатским променама, губитком биодиверзитета, загађењем ваздуха и свим другим локалним и глобалним проблемима животне средине захтева едукацију која је способна да ојача грађане животне средине. Едукација игра кључну улогу у формирању будућих грађана животне средине.

Педагошки приступ едукацији ка држављанству животне средине јесте предлог у том правцу. Овај приступ препоручује одређене елементе као фазе и кораке, али који се не морају обавезно пратити, нити применити по одређеном линеарном реду. Зависно од проблема у животној средини који се испитује, нивоа образовања (тј. ниже или средње) и типа образовања (тј. формално или неформално), могуће је направити неопходна диференцирања и допуне.

Надамо се да ће просветна/едукативна заједница сматрати то корисним.